

Het waait hier altijd

Zet ergens een toren neer en de wind gaat anders waaien. Maak een gevel van glas aan het water en het wordt heet. De mens beïnvloedt het weer in de stad.

tekst JOEP SCHOOL

Een ijskoud biertje drinken op het Westergasfabriekterrein terwijl de zon je armen bruint? Heerlijk. Een middagje varen op de grachten met een lentezonnetje? Prima de luxe! Het weer heeft zijn plezierige kanten. Maar het kan ook voor groot ongemak zorgen. Denk aan de woonboot van Hanne Bijl aan de Jacob van Lennepkade, die vorig jaar tijdens de oktoberstorm naar de bodem zonk, nadat een omgewaaide boom erbovenop was beland. Denk ook aan die nacht waarin de Amsterdammers de slaap niet konden vatten vanwege de hitte, terwijl alle ramen open stonden. Daarnaast zijn er de pleinen waar het altijd lijkt te waaien. En een windvlaag die uit het niets komt, blaast je pardoos van je fiets.

In het geval van de oktoberstorm is sprake van overmacht, maar aan pleinen waar je altijd compleet wegwaait, of aan een woningcomplex dat maar niet afkoelt, valt iets te doen. En ook in dat laatste geval praten we niet over airconditioning.

Sanda Lenzholzer (46), universitair docent landschapsarchitectuur en stedenbouw aan de Wageningen Universiteit, schreef een boek over stadsklimaat, *Het weer in de stad*, dat maandagavond wordt gepresenteerd in Pakhuis de Zwijger. Haar betoog: in het algemeen stijgen temperaturen wereldwijd en in het ontwerp van een stad valt daar rekening mee te houden.

Zo bezorgen bomen en groene parkjes een stad bij hitte vaak koelte en houden stenen gebouwen veel – en lang – warmte vast.

Die wind is een bijzonder punt in een stad: om te voorkomen dat mensen wegwaaien op een plein, kan een stadsontwerper proberen de snelheid uit de luchtstroom te halen door een aantal bomen te planten op open vlaktes, of door straten te laten verspringen.

Zelf werd Lenzholzer op hardhandige wijze attent gemaakt op het thema stadsklimaat en de invloed die de bebouwde omgeving daarop heeft: aan de voet van een hoog gebouw werd ze van haar fiets geslingerd door een hevige windvlaag.

Hoe kon dat?

Volgens Lenzholzer zijn stadsontwerpers zich lang niet altijd bewust van het stadsklimaat – terwijl dat wel belangrijk is. “De verwachte effecten van een hoger wordende temperatuur zijn verminderde arbeidsproductiviteit en verminderde gezondheid, en verhoogde sterftecijfers. Alle mensen die betrokken zijn bij het ontwerpen en vormgeven van de stad, kunnen bijdragen aan een beter stadsklimaat. Dat hoeft niet zo moeilijk te zijn. Een groene wand – met bijvoorbeeld klimop – leidt ertoe dat een huis veel minder snel opwarmt. Een afdak of overkapping heeft hetzelfde resultaat.”

Weinig beschutting

Lenzholzer deed voor haar boek voornamelijk onderzoek in Arnhem, Nijmegen, Eindhoven, Den Haag en Groningen, maar in Amsterdam vinden we ook plaatsen waar het bijna altijd extra hard waait of waar de zon voor veel te hoge temperaturen zorgt.

Architect Maarten Kloos (66), die op 1 januari na ruim 25 jaar directeurschap van het Architectuur Centrum Amsterdam (Arcam) het stokje overdroeg, kent een aantal

ADVERTENTIE

COMPAGNON

riante woningen, prijzen vanaf € 187.500,-*

*obv. jaarlijkse canonbetaling

KOM NAAR DE START VERKOOP

OP ZATERDAG 25 JANUARI VAN 11.00 - 14.00 UUR
B. MERKELBACHSINGEL TE AMSTERDAM - NOORD

wonenincompagnon.nl

De glazen gevel van het Muziekgebouw aan 't IJ, met weerkaatsing van de zon door het water: hitte.

FOTO PAUL VAN RIEL/HOLLANDE HOOGTE

voorbeelden in Amsterdam. Die bevinden zich volgens hem vooral aan de kade van het IJ, waar weinig beschutting is.

En dus staren we vanuit het café van filmmuseum Eye in Noord naar de overkant van het IJ. Het is een grauwe, grijze dag. Kloos wijst naar het IJdok, waar het nieuwe Paleis van Justitie en een woningcomplex hoekig tegen elkaar zijn gebouwd. “Nu is de wind vrij rustig, maar in het gebied direct daarachter kun je als fietser soms echt beter afstappen. Oostenwind komt op het driehoekige plein in een trechter terecht, waardoor je er te maken kunt krijgen met een grote winddruk.”

Hetzelfde soort probleem doet zich voor rond de Rembrandttoren bij het Amstelstation. “Door de vele hoogbouw op het Amstelplein wordt de wind zodanig gekanaliseerd dat een enorme tocht ontstaat en de lucht alle kanten op schiet. In het algemeen geldt: hoe hoger het gebouw, hoe meer tocht.” Dus wie een hoed draagt, kan die bij de Rembrandttoren beter even met beide handen vasthouden – net als bij het IJdok.

Groene barrière

Kloos' blik glijdt naar links, terwijl hij vertelt over de invloed van architectuur op het weer. Via het – volgens hem afzichtelijke – gebouw van de kamer van koophandel en het Centraal Station – “jammer van die extra kap aan de achterkant” – komt hij bij het Muziekgebouw aan 't IJ. “In de zomer is het daar net een oven. Buiten op het terras is het dan heerlijk, maar als de zon fel is, krijgt het gebouw de straling dubbel binnen – direct, maar ook via de weerkaatsing op het water. Dan is het binnen niet om uit te houden.”

Zou er een groene barrière tussen de zon en de kenmerkende glazen gevel op te werpen zijn om de weerkaatsing te voorkomen? Kloos denkt niet dat daar de oplossing ligt. “Door wat beplanting tussen de kade en het gebouw zou je er hoogstens voor kunnen zorgen dat de weerkaatsing van de zon minder hard binnenkomt. Maar het lijkt me duidelijk dat iedereen juist het uitzicht enorm op prijs stelt.”

Of er onvoldoende wordt nagedacht door stadsontwerpers over het klimaat, betwijfelt de architect.

“Het is natuurlijk niet het enige waar stadsontwikkelaars over nadenken. Een gebouw moet functioneel zijn, passen bij de bestemming, er een beetje leuk uitzien en

uiteraard veilig zijn. Een gebouw is in beginsel altijd een verstoring van ideale lijn van de wind. Het is altijd zoeken naar een oplossing om zaken als tocht of enorme windvlagen rond een gebouw te voorkomen. Er is daarover nog steeds niet veel onderzoeksmateriaal beschikbaar en daarom zijn boeken als *Het weer in de stad* een goede zaak.”

Buiten bij filmmuseum Eye. De zon is nergens te bekennen, maar de wind raast over het IJ en slaat ons onmiddellijk om de oren.

Het weer in de stad

Het weer in de stad van Sandra Lenzholzer wordt maandagavond om 20.00 uur gepresenteerd in Pakhuis de Zwijger, Piet Heinkade 179 in Amsterdam. Interessant voor stedenbouwers, planner, landschapsarchitecten, architecten en projectontwikkelaars, maar ook goed leesbaar voor de geïnteresseerde stadsbewoner. € 29,50

IJdok met het Paleis van Justitie: een windvangerv.
FOTO FLORIS LOK

Hooftstad

De Wending

Politicoog en NRC-redacteur Bernard Hulsman is een over het algemeen goed geïnformeerde en zorgvuldig formulerende publicist. Zijn stukken over architectuur lees ik altijd met veel aandacht en genoegen, net als zijn recensies over geschiedenis- en muziekboeken trouwens. Ik was dan ook een beetje verbaasd toen hij het bij herhaling had over een *Parool*-screent die beweerd zou hebben dat mensen die in de tegenwoordig steeds populairder wordende retroarchitectuurwijken wonen, vast en zeker op de PVV zouden stemmen.

Ik dacht: verdomme, wie schrijft er over architectuur nota bene in mijn eigen krantje? Fleur Baxmeier was het niet, die schrijft over koppels en pk's, Hiske Versprille over quinoa en knoflook. Hans van der Beek is een fitnessfanaat, Louis Bollee een feestbeest en Theodor Holman heeft het eigenlijk alleen maar over neuken, zelf als ie over Marokkanen schrijft, dus die konden het niet zijn. Totdat ik een whatsappje van een aan slapeloosheid lijdende buurman kreeg die 's nachts op Radio 6 een interview hoorde met Hulsman. Hij bleek het over mij te hebben!

Na het intoetsen van de zoekwoorden 'retroarchitectuur' en 'PVV-stemmer' wist ik het weer. In 2010 had ik geschreven dat ik het begreep dat mensen het fijn vonden om in zo'n door de Luxemburgse retroarchitect Rob Krier ontworpen knotsgezellig wijkje te wonen, net zoals ik het maar al te goed snapte dat mensen bij de op dat moment naderende verkiezingen hun stem aan Geert Wilders zouden geven. Iets heel anders dus. Om daar nou drie jaar later nog over door te jheremiëren...

Het was me een raadsel hoe Hulsman van de bewoners van het complex PVV-stemmers had gemaakt. Totdat ik van de week door de Van Hallstraat reed, waaraan het bedoelde Meandercomplex ligt. Hoewel ik hem persoonlijk nog nooit heb ontmoet, moet ik me wel heel erg vergissen of ik zag Bernard Hulsman zelf daar met twee boodschappentassen een portiek in gaan. Als dit klopt, meneer Hulsman, en u woont inderdaad in het door Rob Krier ontworpen Meandercomplex, bied ik langs deze weg mijn welgemeende excuses aan. Er is inderdaad geen enkel aantoonbaar causaal verband tussen de keuze van uw domicilie en uw stemgedrag. Wel wil ik van de gelegenheid gebruik maken om recht te zetten dat ik niet van retroarchitectuur zou houden.

In de Chassébuurt, tussen de Witte de Withstraat en de Admiralen-gracht, ontwierp het Amsterdamse bureau Inbo een blok dat – als je door je oogvallen kijkt – zomaar in 1930 getekend had kunnen zijn, maar desondanks onmiskenbaar eigentijds is. Halverwege de wat groezelige straat springt de bebouwing ineens terug, waardoor een licht plein is ontstaan – een ingreep die je op zijn minst een trouvaille zou kunnen noemen en op zijn best een geniale ingeving.

In de zorgvuldige gematerialiseerde plint – getrommeld hardstenen borstweringen, gelakte essenhouten deurlijsten in overmaat, genereuze glazen puien – zitten winkels en restaurantjes. Het liefdevol gedetailleerde metselwerk past naadloos bij de belendende percelen, blokken uit de hoogtijdagen van de Amsterdamse School. Ter hoogte van de ruitvormig uitkragende veranda's is de baksteen verticaal geplaatst, wat grafisch fraai contrasteert. De Franse balkonnetjes in de zijstraten hebben een glazen doorvalbeveiliging waarin het logo van het blok is gezandstraald.

Dit is retro zoals retro bedoeld is. Er is daar geen appartement meer te huur. Wonen in de Wending is net zo populair als de muziek van André Rieu. Waarmee ik uiteraard niet beweer dat alle bewoners aan een stuk door in driekwartsmaat zitten mee te hossen op *Die schöne blaue Donau*.

★★★★★☆☆

Ronald Hooft
r.hoof@parool.nl

FOTO FLORIS LOK